

Foto: Inger Hellman

Ett renskötselanspassat skogsbruk

SÁMIID RIEKKASEARVI

Svenska Samernas Riksförbund · SSR

Ett renskötselanpassat skogsbruk

Följande åtgärder, som utvecklas i denna policy, är viktiga för att utveckla förhållandet mellan rennäring och skogsbruk:

- Ett anpassat produktionsmål för skogsbruket inom områden som är viktiga för renskötseln
- Utvecklade samråd mellan skogsbruk och rennäring som innebär förhandlingar om hur marken ska brukas
- Förbättrade skogsbruksmetoder genom bl.a.
  - Anpassad och skonsam markberedning
  - Anpassade vägdragningar
  - Inga främmande trädslag (contorta) inom renskötselområdet
  - Utökad röjning och gallring
  - Begränsad användning av gödsling
  - Bättre förutsättningar för trädlavar
  - Utökad användning av alternativa skogsbruksmetoder i förhållande till kalhyggesbruk
- Förbättrad utbildning och information om rennäring och skogsbruk
- Skogsstyrelsens roll förtydligas och stärks
- Skydd av områden för rennäringen
- Utökad forskning
- Beaktande av traditionell kunskap
- Renbruksplaner
- Hänsyn till socioekonomiska och kulturella effekter
- Storskogsbruket kompenserar produktionsbortfall, kostnader och annan påverkan
- FSC-certifieringen utvecklas och används för ökad hänsyn till rennäringen

Svenska Samernas Riksförbund, Magasinsgatan 7, 903 27 UMEÅ
tel 090-14 11 80, fax 090-12 45 64, e-post ssr@sapmi.se

Inledning

Rennäringen är en bärande del av den samiska kulturen och en naturlig del av ekosystemet. Genom historien har den blivit förvaltare av stora natur- och kulturmiljövärden. Rennäringen är också en viktig del av landsbygden i norr då den ger arbetstillfällen och tillför viktiga värden till samhället i övrigt. Inom renskötseln finns samma krav på lönsamhet som inom andra verksamheter. För att kunna bedriva och utveckla en hållbar och lönsam renskötsel behövs goda produktionsförutsättningar och däribland tillgång till betesresurser.

Det unika med renskötseln är att renarna är på naturbete året om. Därför är verksamheten mycket arealkrävande och det finns ett stort behov av tillgång till olika typer av marker. Renarna flyttas mellan olika betesområden som har olika egenskaper som gör dem värdefulla under olika tider av året. Behovet av olika områden skiftar också år till år beroende på väder och betestillgång.

Den samiska rätten till mark grundar sig i urminnes hävd och den ger samerna rätt att bruka land och vatten. Denna rätt är en egendomsrätt som i likhet med äganderätten skyddas både genom grundlagen och genom Europakonventionen. Den ger den samiska rätten ett starkt skydd och den måste respekteras vid annan markanvändning.

Skogen är en viktig resurs för rennäringen och en förutsättning för att den ska kunna bedrivas. Varje samebys situation är unik eftersom förutsättningarna i naturen skiljer sig åt mellan olika områden. Annan markanvändning gör också att situationen

skiljer sig åt mellan olika samebyar. Det är avgörande att annan markanvändning tar hänsyn till varje samebys unika situation.

Skogen är en resurs som rätt brukad ger många värden i vårt samhälle, både ekonomiskt och socialt. Skogsbruket har haft och har en stor regional och nationell betydelse. Skogsbruket bör kunna utvecklas i samklang med naturens förutsättningar och ett hänsynsfullt skogsbruk ger goda förutsättningar för bra renbete.

Rennäring och skogsbruk har under lång tid verkat inom samma områden. Det intensiva skogsbruk som bedrevs under 1960- och 1970-talet har, tillsammans med annan markanvändning, inneburit att rennäringsens förutsättningar förändrats radikalt. För rennäringen har skogsbruket inneburit att betesområden minskat och att betesmarkerna styckats upp. Möjligheten att flytta renarna mellan olika årstidsbeten har också begränsats eller omöjliggjorts i vissa lägen. Skogsbruket har också gett negativa effekter i form av avverkade hänglavskogar, skadat markbete och försämrade snöförhållanden, särskilt på kalhyggen. Detta har sin tur lett till kostsamma åtgärder som t.ex. stödutfodring och lastbilstransporter. Det finns idag inte tillgång till alternativa betesmarker som tidigare. Detta påverkar djurhållningen och skapar konkurrens om renbetet mellan renskötarna och samebyarna.

Dagens skogspolitik tar inte tillräcklig hänsyn till rennäringsens behov. Idag finns inom skogspolitiken ett produktionsmål och ett miljömål som skogsbruket ska ta hänsyn till. Detta gör att rennäringen drabbas då varken produktionsmålet eller miljömå-

Foto: Inger Hellman

let är utformade så att rennäringens behov beaktas.

Idag finns ett regelverk som innebär att skogsbruket ska ta hänsyn till rennäringen och den samiska kulturen. Enligt skogsvårdslagen ska skogsbruket visa hänsyn till rennäringen (1, 21 och 31 § §). Enligt 30 § rennäringslagen får inte den som inom året-runt-markerna äger eller brukar mark där renskötsel bedrivs vid användningen av marken vidta åtgärder som medför avsevärd olägenhet för renskötseln. Denna regel gäller också skogsbruket.

År 2001 har Rennäringspolitiska kommittén i sitt slutbetänkande föreslagit ett antal åtgärder som ska förstärka rennäringens situation i förhållande till skogsbruket. Dessa förslag har ännu inte genomförts. I den skogsutredning som genomförts av en statlig utredning, SOU 2006:81, och i den skogsproposition som sedan lagts fram har rennäringens behov inte alls analyserats och beaktats. En del av de förändringar som föreslås kommer i stället att få nega-

tiva konsekvenser för rennäringen. Det är avgörande att framtidens skogspolitik anpassas efter rennäringens behov.

De förändringar i klimatet som förutspås komma kommer att innebära en stor utmaning för rennäringen och den samiska kulturen. För att rennäringen ska klara av denna utmaning krävs anpassningar av skogsbruket. I Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande, SOU 2007:60, föreslås ett antal sådana förändringar. Utredningen konstaterar att ökad röjning, återplantering med tall, skonsammare markberedning samt utökade hänsyn vid avverkning av torra tallmarker med stor andel renlav är åtgärder som kan vidtas till låga kostnader eller som t.o.m. är lönsamma för att skapa förutsättningar för en hållbar och livskraftig rennäring i ett förändrat klimat. Utredningen föreslår att Skogsstyrelsen bör få i uppdrag att i samråd med Sametinget föreslå ytterligare åtgärder inklusive ändringar i gällande regelverk för att skogsbruket ska visa förstärkt hänsyn i renskötselområdet, samt identifiera essentiella

vinterbetesområden där t.ex. skonsammare markberedning ska användas. Skogsstyrelsen och Sametinget bör även analysera och ge förslag på andra åtgärder vilka möjliggör ett undvikande av intressekonflikter mellan skogs- och rennäring. Utredningen föreslår också att skogsvårdslagens 20 § ändras så att skyldigheten till samråd inför avverkning utökas till hela renbetesområdet. Dessa förslag måste omedelbart genomföras.

Samerna är Sveriges urfolk. Den svenska staten har därmed en skyldighet att skapa förutsättningar för att den samiska kulturen ska kunna leva vidare och stärkas. I detta ligger att samerna måste få inflytande över hur naturresurserna används. Detta gäller också i förhållande till skogsbruket.

Internationellt finns ett flertal överenskommelser som framhåller skyddet för urfolk och deras rättigheter. ILO:s konvention 169 om urfolk, den Urfolksdeklaration som antagits av FN:s generalförsamling och andra internationella överenskommelser innebär att urfolks markanvändning ska skyddas. Enligt Agenda 21, kapitel 26, ska ursprungsbefolkningarnas värderingar, traditionella kunskaper och metoder för resurshantering erkännas när det gäller att främja en miljöanpassad och hållbar utveckling. Urfolk har rätt till självbestämmandet över sina angelägenheter, vilket innebär möjligheten att besluta om hur mark och vatten används.

Skogsbruket måste ta större hänsyn till den samiska kulturen och rennäringen. Här har de stora skogsbolagen ett särskilt ansvar. Storskogsbruket måste anpassas till rennäringen på ett tydligare sätt än idag. Denna policy riktar sig i första hand till

storskogsbruket och inte till familjeskogsbruket. I policyn finns dock mycket som också kan vara vägledande i förhållandet mellan familjeskogsbruket och rennäringen.

Foto: Inger Hellman

Ett renskötsel Anpassat skogsbruk

Ett anpassat produktionsmål inom renskötselområdet

Samebyarnas mål är att uppnå en hållbar och lönsam renskötsel. Detta mål kan inte nås av rennäringens aktörer ensamma. Samhällets behov av skogsråvara de senaste åren har lett till mycket stora avverkningar. Idag finns också mycket ungskog som är under tillväxt. För att rennäringens behov och förutsättningar ska kunna beaktas inom skogsbruket måste produktionsmålet anpassas till rennäringens förutsättningar och behov. Det innebär att produktionen inom skogsbruket inte kan vara lika hög inom vissa områden som är viktiga för rennäringen. Viktiga områden är t.ex. trivselland, uppsamlingsområden, bra betesområden, kalvningsland, rastbeten och flyttstråk.

Förhandlingar mellan samebyar och skogsbruk

De samråd som genomförs idag mellan skogsbruk och rennäring är inte tillräckliga för att samebyarnas situation och behov ska beaktas. Samråden uppfattas av många samebyar som ett ensidigt informationstillfälle från bolagens sida. Regelverket tar inte hänsyn till att det rör sig om två parter som har civila rättigheter inom ett område och därför rätt att påverka hur markerna används. De ojämlika maktförhållanden mellan skogsbruk och rennäring innebär svårigheter att få samrådsförfarandet att fungera som avsett (FjällMistra-rapport nr. 8). Folkrättsligt anses det inte tillräckligt att det i förhållande till urfolk ha samråd (consultations) när det gäller brukandet av naturresurser inom urfolkens traditionella marker. I stället krävs förhandlingar (negotiations) som leder fram till lösningar som kan accepteras av båda parter.

Förhandlingarna bör ske dels på ett mer övergripande plan mellan företrädare för skogsbruket och rennäringen, dels på lokal nivå mellan skogsbolagen och samebyarna. Det måste övervägas vilka anpassningar som krävs i skogsåtgärderna för att rennäringens behov ska beaktas. Sådana förhandlingar måste genomföras inom hela renskötselområdet och inte bara inom året-runt-markerna.

För framgångsrika diskussioner är det avgörande att samebyarna kommer in tidigt i planeringsprocessen för att anpassningar i skogsbruket ska kunna göras. En annan viktig förutsättning är att båda parter har tillgång till information om och bra kunskap om varandras verksamheter.

Hanterbart kartmaterial bör skickas ut i god tid innan mötena till samebyarna. Skogsbruket bör kunna redovisa en långsiktig plan för sina skogsbruksåtgärder för att ge en överblick över vilka åtgärder som planeras under de kommande fem till tio åren inom samebyns marker. Idag kan en sameby inte få en övergripande bild av skogsbruket eftersom varje skogsägare redovisar sina skogsbruksåtgärder enskilt. Skogsbolagen måste i större utsträckning gemensamt ansvara för att ge samebyarna en bild av skogsbrukets totala påverkan inom ett område. Samebyn bör också kunna beskriva sitt behov av renbete och sin långsiktiga plan för renskötseln.

Förhandlingarna ska omfatta alla skogsbruksåtgärder som påverkar rennäringen. Exempelvis rör detta avverkningar, olika avverkningsmetoder (t.ex. kontinuitetsskogsbruk), återbeskogning, hantering av hyggesavfall, markberedning, stubbrytning, askåterföring, bränning, vägdragningar, planteringar, gödsling samt tätheter vid plantering, gallring och röjning. Fältbesök måste göras när samebyarna eller företrädarna för skogsbruket anser att det är nödvändigt, eftersom dessa ger en bättre bild av vilka åtgärder som är lämpliga att vidta.

Protokoll ska skrivas där det tydligt framgår vilka åsikter parterna har framfört och vilka anpassningar man kommit överens om. Om parterna har olika meningar om hur en situation ska hanteras ska detta framgå av protokollet. I dessa fall bör ett tvistelösningsinsitut finnas som prövar vilka åtgärder som kan vidtas.

För att parterna ska vara jämbördiga måste skogsbolagen ta ett ekonomiskt ansvar för

att bra förhandlingar ska kunna genomföras. Samebyarna bör få ekonomisk kompensation för sitt arbete och för inkomstbortfall. Detta gör att samebyarna har större möjlighet att avsätta tid och arbete för att förbereda mötena och kunna genomföra dem på ett bra sätt. Om ett beslut om begränsning eller förbud av en skogsbruk-såtgärd leder till att markägarens pågående markanvändning avsevärt försvåras ska ersättning utgå av allmänna medel (föreslaget av Rennäringspolitiska kommittén).

Skogsstyrelsens roll

Skogsstyrelsens roll bör förstärkas och förtydligas när det gäller förhållandet mellan skogsbruk och rennäring. Skogsstyrelsen bör regelbundet samråda med Sametinget och SSR för att övergripande diskutera hur deras arbete kan genomföras och utvecklas.

Skogsstyrelsens personal bör regelbundet bjudas in till de förhandlingsmöten som hålls mellan samebyar och skogsbruket. Skogsstyrelsens personal ska vara väl insatta i både rennäringens och skogsbrukets förutsättningar och agera på ett sätt så att de uppfattas som sakliga och neutrala.

När Skogsstyrelsen gör sina prövningar av vilken hänsyn skogsbruket ska ta till rennäringen måste det genomföras en avvägning av vilka anpassningar som måste ske. Idag är Skogsstyrelsens prövningar otillräckliga. Skogsstyrelsen har inte hittills aldrig förhindrat någon avverkning på grund av hänsyn till rennäringen och det är ovanligt att det beslutas om anpassningar. Det måste utvecklas en metod för dessa prövningar som tar hänsyn till rennäringens förutsättningar.

Förhållandet till familjeskogsbruket

Idag är samrådsplikten för skogsägare med ett mindre innehav än 500 hektar begränsad. Samebyarna har idag inte möjlighet eller behov av att samråda med alla mindre skogsägare. I förhållande till familjeskogsbruket är det viktigt att hitta former för hänsynstagande. Det projekt som SSR tidigare bedrivit tillsammans med LRF Skogsägarna, Dialog och samverkan, är ett bra exempel på hur relationerna mellan näringarna kan förbättras och utvecklas.

Av 1 § skogsvårdslagen följer att skogsbruket ska ta hänsyn till rennäringens behov. Enligt 31 § skogsvårdslagen ska det vid skötsel av skog i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trädsamlingar och skogsbilvägars sträckning den anpassning ske som uppenbart påkallas med hänsyn till rennäringen. Enligt 30 § rennäringslagen får inte den som inom året-runt-markerna äger eller brukar mark där renskötsel bedrivs vid användningen av marken vidta åtgärder som medför avsevärd olägenhet för renskötseln. Det är viktigt att åtgärder inte vidtas som kan komma att skapa problem för både rennäringen och skogsbruket. Genom dialog går det oftast att hitta lösningar som alla kan acceptera.

Det är givetvis viktigt att renskötseln bedrivs på ett sätt som minimerar påverkan på mark och skog. SSR kommer att ta fram rekommendationer till renägarna hur olika situationer kan hanteras.

Sveaskog och Fastighetsverket

Sveaskog och Fastighetsverket har som statens markförvaltare ett särskilt ansvar för rennäringens förutsättningar. Det in-

nebär att dessa organisationer ska vara vägledande i arbetet med att visa hänsyn till renskötseln. Vi emotsätter oss att bolaget Sveaskog säljs ut av staten.

Vad gäller Sveaskogs utförsäljningar av skogsmark till privatpersoner måste försäljningarna ske med hänsyn till rennäringens behov. Samebyarna måste få information om försäljningarna i förväg och ha rätt att yttra sig över dem. I områden som är särskilt viktiga för rennäringen eller där det finns anläggningar ska utförsäljningar inte genomföras. Det måste också vid en försäljning tydligt framgå av köpehandlingen att fastigheten belastas med renskötselrätt och vad detta innebär samt om det finns särskilt viktiga områden och anläggningar. Om det finns gamla överenskommelser och avtal mellan samebyn och Sveaskog ska bolaget ansvara för att dessa följer med vid försäljningen av en fastighet.

Alternativa skogsbruksmetoder

Äldre och olikåldrig skog måste finnas både i ett bestånds- och landskapsperspektiv för att ge goda förutsättningar för renbetet. I dessa skogar finns ofta tillgång till hänglavar och där finns också viktigt bete i övrigt. För skogssamebyarna är det viktigt att ha tillgång till äldre granskog eftersom renarna söker skydd mot värmen där under sommaren.

Det bör i större omfattning än idag vara möjligt att använda alternativa skogsbruksmetoder som gör att skogarna förblir olikåldriga. Detta bör särskilt ske i områden som är viktiga ur renskötselsynpunkt. Skogsbruket bör inriktas på att åstadkomma fler olikåldriga skogar med mer än ett träslag för att skapa mångfald och kontinuitet i skogen.

Kalavverkningar

När kalhyggesbruk används måste utformningen och storleken på kalhyggerna anpassas så att det i ett landskapsperspektiv finns variationer i skogen, ett varierat renbete och goda möjligheter att flytta med renarna. Områden som kalavverkas ska spridas för att minimera konsekvenserna för rennäringen. Koncentrationer av kalhyggen måste undvikas och ytor med ungskog bör inte ligga kant i kant. Skog bör därför inte avverkas förrän ungskogen i närheten nått en höjd av cirka 2,5 meter.

Vägdragningar

Om vägdragningar inte planeras och anpassas till naturen fragmenterar de ofta landskapet och försämrar betesförutsättningarna för rennäringen. Vägar innebär i sig också en förlust av bete. Renarna vandrar längs vägarna, särskilt eftersom det ofta blir skoterspår efter dem. Vägarna gör markerna tillgängligare för människor som i sin tur kan medföra störningar för renarna. Med hänsyn till detta är det viktigt att antalet vägar i samband med skogsavverkningar planeras och att olika fastighetsägare samverkar vid vägdragningarna. Skogsstyrelsen har en viktig roll vid vägnätsplaneringen.

Lavar

Under barmarksperioden har renen ofta god tillgång till bete. Det är vinterbetet som är begränsande. Renens vinterbete består till 40-70 % av marklavar, främst renlavar. När snöförhållandena gör det svårt att komma åt marklavarna övergår renen till att äta trädlavar, framförallt hänglavar. Under vintern minskar renen ofta i vikt, även under bra betesförhållanden. Tillgången till vinterbete påverkar därför renarnas överlevnadsmöjligheter och begränsar ofta en renhjords storlek.

Trädlavar försvinner vid kalavverkning och då försvinner också en viktig betesresurs. Förlusten av trädlavar är störst vid avverkning av gammal granskog. Kolonisationen av trädlavar tar lång tid och de rotationsperioder som finns inom skogsbruket leder till att skogen sällan blir tillräckligt gammal för att uppnå riktigt hög biomassa av trädlavar. Många samebyar måste idag utfodra renarna under vårvintern eftersom de inte längre har tillgång till hänglavar.

För att hänglavar ska sprida sig till en ung skog är det viktigt att avståndet till närmaste lavrika bestånd inte är för stort. Det måste finnas kvar områden med hänglavar för att spridning ska ske.

Markberedning och återbeskogning

Markbehandling som behövs för att trygga återväxt av skog ska ske med minsta möjliga påverkan på marker av lavtyp, lavrik typ och torra ristyper med inslag av lav. Man bör använda metoder som i huvudsak flyttar lavmassan utan att den övertäcks.

Idag finns markbehandlingsmaskiner som påverkar marklavarna i mindre omfattning än tidigare. Dessa maskiner används dock i stort sett inte inom skogsbruket. Dessa maskiner måste börja användas i större omfattning. Om skogsbolagen inte börjar använda dessa utvecklade maskiner måste regelverket ändras så att det blir ett krav.

För att markberedningen ska ske på det sätt som överenskommit måste maskinföraren ha goda förutsättningar och kunskaper för att genomföra sitt arbete. Maskinföraren måste få nödvändig information om det aktuella betesområdet. Markberedningsar-

betet får aldrig ske i mörker eller när snö ligger på marken när det framkommit att särskild hänsyn till rennäringen är påkallat.

Återbeskogning bör anpassas efter de lokala förutsättningarna. Plantering, frösådd och fröträdställningar övervägas. Återbeskogningen kan göras i stråk för att skapa möjlighet för renar och renskötare att passera området. Det kan också lämnas träd vid ett flyttstråk så att det skapas förutsättningar att renarna passerar där. Vid återbeskogning bör samma trädslag planteras som fanns på platsen tidigare.

Hyggesavfall, stubbrytning, askåterföring och rötslam

Hyggesavfall förhindrar att renarna kommer åt renbetet och leder till kvävetillförsel som gör att laven försvinner. Hyggesavfall kan tas bort efter avverkning för att möjliggöra renbete och för att förhindra eventuella skador på renen. Detta får dock inte kompenseras genom att gödsel tillförs marken. Det måste utföras studier för att utreda hur hyggesavfallet ska hanteras i förhållande till renbetet.

Stubbrytning ska inte förekomma på marker med lavinslag. Återföring av aska och rötslam ska inte ske på marker med lavinslag.

Bränning

Bränning är en bra naturvårdande metod att använda på rätt marker då förutsättningarna för renbetet långsiktigt kan förbättras. Bränning får dock inte användas på marker med lavinslag, om inte berörd sameby godkänner det.

Främmande trädslag

Contortan förändrar förutsättningarna för lavbetet och hävdar sig själv. Framkomligheten i markerna minskar. Contortan förändrar markvegetationen och leder till att tillgången till lavmarker minskar. Därför får inte contorta eller andra främmande trädslag användas inom renskötselområdet. Inte heller lärk bör användas i större omfattning.

Röjning

Röjningen inom skogsbruket är idag eftersatt och det finns inom många områden ett akut röjningsbehov. Röjningen möjliggör tillväxt av lav och gör att framkomligheten förbättras. Skogens täthet måste därför diskuteras under förhandlingsmötena.

Röjning ska ske så tidigt som möjligt och senast när plantorna har nått en manshöjd. Stamantalet efter röjning när det gäller tall på marker med lavinslag ska vara cirka 1600 stammar per hektar. Det behövs studier för att utreda hur röjningsavfallet ska hanteras i förhållande till renbetet. Genom röjning går det att åstadkomma stråk genom skogen så att renarna och renskötarna kan färdas där vid förflyttningar. Dessa stråk bör ha ett stamantal om cirka 1200 stammar per hektar.

Gallring

Gallring är viktigt för möjligheten att färdas på markerna, för att förbättra ljusförhållandena på marken och därmed öka tillväxten av laven. Ett större uttag av stammar måste göras vid gallringen än vad som ofta är fallet idag. Vid gallringen bör träd med hänglav lämnas. Det behövs studier för att utreda hur gallringsavfallet ska hanteras i förhållande till renbetet.

Gödsling

Skogsgödsling påverkar rennäringen främst genom att mängden marklavar minskar. De studier som gjorts visar att kvävegödselmedel tycks ha en omedelbar giftverkan på lavar. Gödsling gynnar vidare andra växtarter som därigenom konkurrerar ut lavarna. Gödsling måste därför användas med stor försiktighet inom renskötselområdet och ska inte förekomma på marker med lavinslag. Gödslingen ska diskuteras under förhandlingsmötena och möten bör i många fall ske ute i fält så att båda parterna kan kontrollera vilken typ av marker det rör sig om.

Utbildning och information om rennäring och skogsbruk

Många som arbetar inom skogsbruket behöver bättre kunskap om rennäringens förutsättningar. Skogsbruket måste ta ansvar för att den personal som arbetar med dessa frågor har den kunskap som krävs. Det bör därför finnas lämpliga utbildningar som tas fram i samverkan med rennäringen. Skogsbrukets utbildning till gröna kort har idag för dålig information om rennäringen. Alla maskinförare som arbetar inom renskötselområdet bör gå en utbildning som ger dem grönt kort i förhållande till rennäringen.

Representanter för samebyarna som arbetar med skogsfrågor ska ha grundläggande kunskaper om skogsbrukets förutsättningar. Det bör därför hållas regelbundna utbildningsinsatser för renskötare i skogsbruk.

Anpassning och begränsning av områden som skyddas

Idag finns uppställda mål för hur mycket skog som ska skyddas då de har höga natur-

värden. Att ett område har höga naturvärden innebär inte alltid att området är bra ur renbetessynpunkt. Skyddet av skog innebär ibland att skogsbolagen inte anser sig kunna ta hänsyn till rennäringens behov. Skyddet av vissa marker innebär också att andra områden brukas på ett intensivare sätt.

När urval av områden som ska skyddas måste rennäringens behov och förutsättningar beaktas på ett bättre sätt. Det bör genomföras analyser av hur skyddet av skog både kan gynna rennäringen och miljön i stort. Hänsynen till rennäringen måste dock i första hand ske utöver skyddet för höga naturvärden.

Utökad forskning och beaktande av traditionell kunskap

Det finns ett stort behov av forskning som studerar förhållandet mellan skogsbruk och rennäring. Dessa frågor är särskilt viktiga att uppmärksamma:

- Skogsbruksmetoder som tar hänsyn till rennäringens behov
- Hur hyggesavfall, stubbrytning och askåterföringen påverkar renen och renbetet
- Vilken typ av plantering, gallring och röjning som ger bästa förutsättningarna för renbete
- Klimatförändringarnas påverkan på skog och renbete

Om forskning eller erfarenheter av en skogsbruksmetod saknas måste försiktighetsprincipen gälla. Det innebär att skogsbruksmetoden inte ska användas i större omfattning innan nödvändiga kunskaper finns.

Den kunskap och erfarenhet som finns bland de renskötande samerna måste användas och respekteras av skogsbruket. Det finns idag en stor erfarenhet av hur olika skogsbruksmetoder påverkar renen och renbetet. Denna kunskap är en viktig del av utvecklingsarbetet för att förbättra förhållandet mellan skogsbruk och rennäring.

Renbruksplaner

Renbruksplaner är ett verktyg för en sameby för att på ett samlat sätt beskriva sina betesförutsättningar m.m. Renbruksplanerna är ett viktigt underlag för diskussionerna mellan skogsbruket och rennäringen. Alla samebyar som så önskar bör få tillgång till renbruksplaner. Här har den svenska staten ett särskilt ansvar för att säkerställa medel så att fler samebyar omgäende kan påbörja arbetet med att ta fram renbruksplaner så att förhållandet mellan skogsbruket och rennäringen kan utvecklas.

Hänsyn till socioekonomiska effekter

En social konsekvens kan övergripande beskrivas som effekterna av varje förändring som sker (antingen positiv eller negativ) av människors liv, deras kultur, deras samhälle, deras politiska system, deras omgivning, deras hälsa eller välmående, deras rättigheter till mark och markanvändning samt deras rädslor eller förhoppningar. Nyttjandet av naturresurser påverkar ofta det lokala samhället och de personer som lever där. Det är viktigt för företag som vill ta ett socialt ansvar att förstå värderingar, hur människor ser på sin omgivning, hur människor brukar sin omgivning och hur de känner inför förändringar i närmiljön. Idag finns en ökad medvetenhet bland företag att de måste få en bättre förståelse för detta och det finns metoder som analy-

serar sociala och socioekonomiska effekter av olika projekt.

Skogsbruket påverkar tillsammans med annan markanvändning på många sätt förutsättningarna för rennäringen och de renskötande familjerna. De människor som bedriver renskötsel påverkas och måste i vissa fall förändra sina levnadsvanor. Skogsbruket måste sätta sig in i hur samebyarnas medlemmar och det övriga samiska samhället påverkas och ta ansvar för detta. Det måste arbetas fram metoder för att mäta sådana effekter och åtgärder för att minimera dessa.

Ekonomisk kompensation

Rennäring och skogsbruk bedrivs inom samma områden. Även om skogsbruket genomför anpassningar i sina skogsbruk-såtgärder så kommer dessa att påverka rennäringens förutsättningar. Idag gör skogsbruket vinster genom bruket av mark där samerna har rättigheter. Skogsbruket leder vidare till produktionsbortfall och kostnader för rennäringen, genom t.ex. transporter, foder och merarbete. Bland annat därför är storskogsbruket skyldigt att kompensera rennäringen ekonomiskt. Detta skulle också gynna det samarbete som måste finnas mellan skogsbruk och rennäring till gagn för båda parter.

Vid brukande av naturresurser inom områden där det finns urfolk har internationellt skett en utveckling när det gäller resursfördelning. En exploatör ska dela med sig av det ekonomiska utbytet av naturresurssutnyttjandet till berörda urfolk utöver de kostnader man orsakar. Också i Sverige måste vi hitta metoder för att genomföra denna princip också i Sverige.

Certifiering av skog

Certifiering av skog är ett viktigt verktyg för att förbättra och utveckla förhållandet mellan skogens olika intressenter. I certifieringen är det viktigt att lyfta urfolkens särskilda situation och att urfolkens möjlighet och rätt att använda marken respekteras.

För närvarande är FSC den certifiering som på bästa sätt tar hänsyn till rennäringen och den samiska kulturen. FSC måste dock utvecklas och konkretiseras ytterligare så att det blir tydligt vilken hänsyn som ska tas till rennäringen och så att den överensstämmer med den internationella FSC-standarden. Det är vidare viktigt att utveckla FSC så att metoder för ett kalhyggesfritt skogsbruk kan användas inom certifieringen i större omfattning. Också det privata skogsbruket bör finnas med inom FSC-certifieringen.

SÁMIID RIEKKASEARVI

Svenska Samernas Riksförbund · SSR

SÁMIID RIEKKASEARVI –
Svenska Samernas Riksförbund, SSR
Magasingatan 7
903 27 Umeå Sverige

TEL: +46(0)90-14 11 80
FAX: +46(0)90-12 45 64
INTERNET: www.sapmi.se
E-POST: info@sapmi.se